

ביצעים בטוחים לקראת הבאקשיש

תמיד חשבתי שאני פחות-ארויטר יציב מבחינה נפשית. לא לגמרי, אולי, אבל עוד רחוק מאד מאישונו, נאמר. אני עדיין חושב כך, אבל בזמן האחרון — אני לא יודע מה זה — אנשים פתאום התחילו להתייחס אלי בצורה משונה. שום דבר דראסטי, כמובן. איש עוד לא מסובב אצבע מול רתנו, כשאני עובר על פניו. אבל כשאני יושב בין חברים, כשאני מתחיל לדבר על איזה נושא שמעסיק אותי, בעצם, כשאני רק מזכיר את המילה "דיין", אני שם לב לתגובות משונות.

שניים מחליטים מבט מהיר: אחד מושך כתפיו ביאוש; שני משיע אנהה מאופקת; שלישי מסתפק בהרמת גבות; מישור מגלה לפתע עניין בנעליו; אחד מסה להחליף את הנושא; אחר קם לקנות סיגריות ולא חוזר לשולחן; חברים טובים, הנוהגים מלפנע בני מעמידים פנים כאילו הם מקשיבים לדברי, מניעים ראשיהם ואומרים לאות הסכמה ומשיע מיעים מדי פשם, "נכון", "מאה אחוה" ו-"אתה צודק", בהבנה ובטון רגוע, כמו שמדברים אל אדם שאינו פשוט בדעתו. שני יודע? אולי הם צודקים? אולי אני באמת מתחיל להשתגע? הרי התנאים האובייקטיביים בהחלט בשלים לכך. לכל הרוחות! מה לא עשיתי, כדי לתת תוקף להנחה האלמנטארית, לפיה שווים כל האזרחים בפני החוק? מה לא עשיתי כדי להעמיד במיבוח מעשי הנחת-יטוד זו, שהיא מעמודי-התווך של כל מישור דמוקרטי, ושל כל שלטון הדוגל בשוויון, צדק, חוק ומשפט?

כתבתי סידרת-מאמרים, בהם טענתי ש-משה דיין הוא (א) גנב (כשהוא הופר עתיקות ללא רשיון, ובניגוד מפורש לחוק), (ב) שקרן (כשהוא טוען שלא עבר על חוק העתיקות, שמעולם לא השתמש ב-ציוד צבאי להפירת עתיקות והעברתם לביתו הפרטי), (ג) מנצל את מעמדו לרעה (כאשר הוא רוכש עתיקות בשטח-הים הכבושים, הנתונים לסמכותו הבלתי-עדיה, וכאשר הוא מוכר את סחורתו ותובע מחירים מפולפלים עבור התימתי-ידו, שכל ערכה הוא מן הסמכות שהמדינה העניקה לו) (ד) עבר-רמס (כאשר אינו מלשם מיסים לאוצר המדינה, על הרווחים העצומים שהפיק ממיסור-העתיקות שלו).

המישורה משקרת

מה יצא מכל המאמרים שלי? שום דבר! משה דיין מצפצף על החוק, ומתי-עלם להלוטין מן האשמות הכבדות המוטות חות נגדו בשבועון מסויים על-ידי עיתונאי המוכן לשאת בתוצאות ולעמוד למישפט על הוצאת-ידיבה.

בשלב זה, כל עיתונאי אחר היה מרים את ידיו ונכנע. עשיתי את שלי, הוא היה אומר, כנראה שאין כל ערך מעשי לעיתונות, אני לא אמרתי נואש, ניסיתי למצות את שאר האפשרויות העומדות לרשותו של אזרח.

ערכתי הפירה הפגנתית באתר הארכי-אולוגי המוגן שבתל-אקסילה, והודעתי עליה מלאש בעיתונות. המישורה, שהי פיעה במקום, הסתפקה בהחרמת הטוריה שלי. היא לא עצה אותי, ושום כתב-אישום לא הוגש נגדי. המישורה התעלמה מהחוק.

הגשתי למפקח הכללי של המישורה תלונה נגד שר-הביטחון. המישורה גבתה מפי דעות חלקית וסגרה כעבור 24 שעות את התיק, בטענה שהתלונה לא היתה מבוססת ושהחקירה לא העלתה אשמה. הגעתי לסוף הדרך, מה יכול אזרח לעשות כאשר המישורה משקרת במצח נחושה, וכאשר היועץ המישפטי לממשלה סומך את ידו על מסקנותיה המעוותות? המישורה לא חקרה את העובדות, ש-הבאתי בפניה. היא התעלמה מן העבירות,

שרדיין ביצע, ואשר זכו בזמנו לפירסום בעיתונות (החפירות באזור ובתל-מגדים), היא לא תבעה שאניש לה רשימה של עדי-ראייה, והיא לא טרחה לבקר בביתו של שר-הביטחון ולקבל ממנו הסבר על הסחורה הגנובה (לטענתי) המצויה ברשותו. המישורה פשוט סגרה את התיק, למה? ככה! וזהו זה. לא מוצא חן בעיניך? תגיש תלונה.

איש כפי שרים

גם זה נעשה. למולי, ובניגוד למצבו של כל עיתונאי אחר, זכיתי במאבקי נגד הפרות החוק הגלויות של שר-הביטחון בתמיכה מלאה ועקבית של סיעת העולם הזה — כוח-חדש. מר אורי אבנרי הגיש, על סמך הכתבות והפעולות שלי, סידרה של שאילתות מפורטות לכל השרים הנוגרים עים בדבר. האשמות נגד דיין, שהשתמעו מתוך שאילתות אלה, היו חמורות מאד. אתם חושבים שהכנסת הודיעה, שה-ממשלה התרגשה? איפה! שר-הביטחון פשוט קם ושיקר בחוצפה. הוא לא חפר, הוא לא מכר, הוא לא השתמש בבולדוזרים והליקופטרים של הצבא לצרכיו הרפטיים, היילים לא איבטחו את חפירותיו ולא שמרו על צידו, הוא לא גרם לכך שקצינו הפרטי לעניני ארכיאולוגיה ברצועה יועלה בדרגה כפרס על המידע שהוא מספק לשר — פשוט לא היו דברים מעולם.

שר-הינוך-התרבות הודה שדיין מער למ לא קיבל רשיון לחפור ולמכור עתיקות. הוא אישר את המחדלים המהורים של מנהל אגף העתיקות, אשר לא ניצל את סמכותו כדי להחרים מידיו של דיין את העתיקות, ואף לא טרח לבדוק את אוספו הענק במשך שבועות שנים. אבל הוא לא אמר שניקוט בצעדים בנדון, ראש-הממשלה בישרה לעם שאין חוק האוסר על שר לעסוק במיסחר, מבלי להשמיע הסתייגות כלשהי לגבי נוהג זה. הנחשב לפסול בכל מדינה דמוקרטית תקינה ושאינו מקובל, אגב, גם על שר הממשלה שלנו. מהודעתה הכללית ללול היה להתקבל הרושם כאילו המיסחר, בו עוסק שר-הביטחון, אינו נוגד את החוק. שר-האוצר לא אישר ולא הכחיש את הטענה, לפיה מעלים שר-הביטחון את הכנסותיו ומשתמש מתשלום מיסים לאוצר המדינה. הוא פשוט הסתמך על סעיף ה-סודיות, האוסר דיווח פומבי על הכנסותיו של אזרח.

שר-המישורה קיבל את מסקנת היועץ המישפטי אשר סמך דיין, כאמור, על מסקנות המישורה ופיניטו לה קומדיה, אין מה לעשות יותר. כל המלחמה היתה לשווא. שר-הביטחון נשאר מעל ומעבר לחוק.

מה נשאר לי לעשות עכשיו, כאשר נוכחתי סוף-סוף באוזלת-ידם של האזרח, העיתונות והכנסת, שהיא מוסד הביקורת העליון במדינה? איך אני, אזרח, יכול לעמוד בהחלטתם נגד מניגון אירי כל-כך המתעלם מהפרות החוק ומחפה על שר-הביטחון?

אדרבא, תנו לי אתם עצה! האם עלי להופיע בכל עצרת ואסיפה, בהן משתתף השר, ולצעוק לו מהאולם, "גנב! רמאי! שקרן!"? האם עלי להכריז שביתת-רעב במוזיאון רוקפלר? להוריד לשר-הביטחון שתי סטירות-לחי מצלצלות, לעיני המצי-למות? לפרוץ לביתו, להחרים חלק מה-אוסף שלו, ולמסרו לידי אגף-העתיקות? לפוצץ אלה אתר ארכיאולוגי שמור, ב-מחאה על פגיעותיו באוצרות האמנות וה-היסטוריה של האומה? או אולי לשפוך על עצמי פח בנזין, ולהדליק את עצמי במוזיאון ישראל?

מיציתי את כל הדרכים הלגיטימיות, מה נותר לי עוד לעשות כדי להוציא את דעת-הקהל משלוותה? איזה מעשה מטורף

עלי לבצע, כדי שארכיאולוגים, משפטנים, סטרונטים וכל אורה המכבד את החוק יפגינו וימחו נגד הנסיון לחפות על דיין ולהתעלם ממעשיו הפליליים? רבותי, אחרי הכל אין ויכוח פרטי ביני לבין דיין! שום עיתון אמנם לא פירסם מאמר ראשי בנידון, אך פה ושם בכל זאת הובעו דעות על הגושא.

קבוצה של ארכיאולוגים מכובדים זתמה על עצומה הקוראת לדיין לחדול מפעילותו הארכיאולוגית. שמואל רחביה כתב ב-"דבר" רשימה חריפה (מבלי להזכיר את שמו של דיין) נגד שוד עתיקות. שולמית הראבן תקפה ב-"מעריב" את אגדת הכא-ריומה של דיין (שוב, מבלי לנקוב בשמי). אהרן שמיר שאל מיספר שאלות נוקבות ב-"לידעות אחרונות". הארכיאולוגים אפרו ייבין ואהרן קמפינסקי חזרו במכתב ל-"עיתון", "הארץ" על מרבית האשמות שהשיע מעתי נגד דיין. יגאל יזון תקף את ראשי אגף העתיקות וטען ש,הם פושעים בגלל יחסם הסלחני להפירות מן משה דיין". פרופסור שמואל ייבין, מי שהיה מנהל אגף העתיקות, הסביר במכתב למערכת "הארץ" כי הוא נמנע בשעתו לתת פירסום להפרות החוק מצידו של דיין, מחשש למטעמים שגורמי חוץ עוינים היו מכינים מכך ומפסמים בהן את דעת-הקהל הערמי. אפילו נתן דובניץ' הספיק לעיניני פיללים, התעורר סוף-סוף כאשר גודע לו על קיומה של פקדת מטכ"ל מפורשת על האוסרת על חיילי צה"ל לעסוק בחפירות והביע תמיהה אלגנטית על פעילותו ה-ארכיאולוגית של שר-הביטחון.

מוגילב

מסתבר, אפוא, ש"פרשת דיין" איננה המצאה פרטית שלי. חצי-הארץ — אם לא כלה-ארץ — ידעה על פעילותו הבלתי-חוקית של דיין. אגף-העתיקות ורוב ה-ארכיאולוגים הרציניים ידעו מה מצוי באוספו הפרטי, ובכל זאת איש לא פנה, איך אפשר להגדיר את כל האנשים ששתקו (ושמטיכים לשתוק גם עתה, לאחר שהעובדות פורסמו בעיתון). אם לא כמוגילב, הנתונים בשתקם הספחנית יד לשחיתות חברתית ומוסרית? הרי איש אינו יכול לטעון עכשיו שהוא לא ידע ולא שמע. "דבר" פירסם ידיעה, לפיה מסתבר שעוד בשנת 1965 הסכימה המישורה לטור תיק ולבטח תלונה נגד דיין, לאחר שהוא הכביח לחדול בפעילותו הבלתי-חוקית, למה שותקים עכשיו כל הקבלנים, שהודיעו לדיין על מציאת עתיקות מאז 1965? למה שותקים הטרקטוריסטים, שעבדו למענו? למה לא קם עד היום שום קצין צה"ל, שהיה עדי-ראייה לחפירותיו של דיין, והעיד נגדו? התשובה היא פשוטה: מוגילב. כל הנמרים והארוני האלה, העשויים ללא חת בעומדם מול אויבי, עושים במכנסים כאשר נדרש מהם אומץ אזרחי, העלול לסכן את הקאריירה הצבאית שלהם ואת מעמדם החברתי. כולם רועדים מפחד נקמתו של דיין, החיילים ששמרו בלילות על הטרקטורים שלו, ומפקדי המחלקות שדאגו לאבטח את השר בשעת החפירה, האזרחים לרכב שסיפקו לו צידו כבד ומשאיות, הטייסים שהטיסו בהליקופטרים אותו ואת מימצאיו, מפקדי הגירות שידעו על פעילותו של דיין בגיורה שלהם, אלופי הפיקוד שידעו (החיילים היו לדעת) מה עשה דיין בשטחים הנתונים לפיקודם כשהיה רמטכ"ל, שר-הקלאות ושר-הביטחון, לא יתכן ש-15 שנה של פעילות בלתי-חוקית אינטיסיבית נעלמו מעיניהם של אנשים ישרים ואמיצים, כמו יצחק רבין, היים בר-לב, עזר ויצמן, מרדכי הור, ישראל טל, דוד אלעזר, אריק שרון, מושה גור, רחבעם זאבי, מאיר עמית, ישעיהו גביש, אברהם יפה, אלעד פלה, עוזי נרקיס, אתרן יריב וכל אלופי-המיש-

נה וסגני-האלופים שהיו נתונים לפיקודם. איך אפשר להסביר את שתיקתם של כל האנשים הטובים האלה, ורבים אחרים, שידעו את האמת, שידעו שר-הביטחון משקר כאשר הוא טוען בכנסת שמעולם לא עבר על חוק העתיקות, שמעולם לא השתמש בציוד והליקופטרים לצרכיו הרפטיים, ושמעולם לא שמרו עליו ועל צידו, שעה שעסק בחפירות? אם שתיקתם תם אינה מעידה על פחדנות אזרחית, הרי היא מעידה על דבר המור הרבה יותר.

רפובליקה בנוח

כנראה שכל הקצינים הבכירים, אשר ידעו על פעולותיו הבלתי-חוקיות של דיין, מאמינים בתוס-לב שחוקים החלים על כל אזרחי המדינה אינם צריכים לחול גם על שר-הביטחון. כנראה שגם מוחותיהם הרצוליים נשטפו בתיאורייה העממית ש-מצביא, אשר ביטחון המדינה נחון בידו, רשאי לעבור על החוק, אם זה המהיר שהוא טובע עבור שרותיו הטובים. גישה זו, שרבים מוכנים לתמוך בה או לפחות לסבול אותה, היא פתח לשחיתות מוסרית, חברתית ופוליטית, אשר כמגיפה תעבור משר-הביטחון ותדבק את כולם, עד הפסקת הוטר ביותר שבין עובדי המדינה ומוסדות הציבור.

אם הממשלה לא תפעל עכשיו, מייד, כדי לבער את הנגע המוסרי הזה שפגע באחד מאנשי הצמרת, לא ירחק היום (זה עניין של עשרים, שלושים שנה לכל היותר, הקרקע לשחיתות ציבורית תמיד היתה כאן פורייה), ואנחנו נהפוך לארץ לבנטינית של שוחד ובקשיש, או כדוגמת המדינות הדרום-אמריקאיות, גם אצלנו ינצלו השרים את תקופת כהונתם בממשלה כדי לרכוש קרקעות ולהקים מיפעלים פרטיים על שם קרוביהם, או אפילו על שמם, תחילה תוך ניצול מעמדם, ואחר כך תוך מעילה בכספי-הציבור.

ההתעשרות "מהצד" התפוך כאן במשך הזמן לסמל של יוקרה וסטאטוס, שאיש לא יוכל לעמוד נגדו, אם אנחנו מוכנים היום לסלוח לשר-הביטחון את העבירות שהוא מבצע על החוק, בהתחשב עם תרור מוח העצומה לביטחון המדינה, תיחפך סלחנות זו מחר או מחרתיים לאמת-המידיה העליונה ביותר, לפיה תימדד תרומתו של כל אדם למדינה ולחברה.

במילים אחרות: אם אפשר לוותר על השרות שלך כעובד נקיין, פקיד דואר, מנהל אגף או מנכ"ל משרד ממשלתי, אם ניתן לסגור לך מחליף מבלי לזעזע את המשק ואת דעת-הקהל — תשב בבית-סוהר ככל אזרח התפסם בעבירה על החוק, אך אם אתה שר, מנכ"ל או מנהל אגף, שאין לך מחליף, תוכל בשקט לעבור ממעמדך ותפקידך, ולדרוש שיתעלמו מ-"חולשותיך הקטנות" — כפי שמשתלמים היום מחולשותיו של דיין — כפיצוי נאות עבור תרומותיו למדינה ולחברה.

מיים שחורים באים עלינו. הריקבון המוסרי מודחל לעברנו, באיטיות אך בהת-מדה, תוך שנים לא רבות נבלע בביצח הלבנס, ולא יודע שבאנו אל קירבה, עוז לא אחרנו על השעה, אפשר עדיין להקיני ועדת-חקירה ממשלתית או ציבורית, אשר תשחרר אותנו מסיוטו של סוחר-העתיקות העושה כל מה שביכולתו כדי להפוך מושגים כצדק ושוויון, חוק ומשפט למימצאים ארכיאולוגיים בבית-ההנכות הפרטי שלו. אפשר עדיין ללחוץ עליו שיחדי מיידי מכל פעילותו הבלתי-חוקית, ויתרו ב-100 מלכותיה לאגף-העתיקות את כ-100 מה שחפר וגילה ללא רשיון. אפשר עדיי להחרים את אוספו הבלתי-לגלי, למע יידעו כולם וייראו, וכמובן, שאפשר עדיי לצאת מהסכך הזה על-ידי מתן חנינו לכל האזרחים שעברו עד כה על חו העתיקות, ולהפעיל ממחר את החוק ע כל האזרחים ללא שום יוצא מן הכלל.